

diversos esbossos que volien respondre a dues preguntes: Què significa l'Institut d'Estudis Penedesencs i on s'ubica? A partir d'aquí van sorgir tres idees que es van anar complementant entre elles fins a acabar amb la imatge final: la cultura i la seva ramificació, el mar i la vinya.

—És a dir, que has intentat sintetitzar els tres elements que poden ser considerats com a més representatius d'una entitat amb el caire d'un centre d'estudis situat al Penedès.

—És així que el logotip de l'IEP es centra en la conjunció d'aquestes tres idees i forma un llibre com a símbol de cultura, però també unes onades amb el significat de diversificació d'aquesta cultura i de llibertat; una vinya, com a símbol del Penedès i arrelament d'aquesta cultura. La línia del logotip és ondulada, aparentment fràgil però que, jugant amb el fons i el cos, s'estableix sobre una tipografia de pal recte consistent i explicativa.

—I el color?

—El color és el verd, color de terra, d'oliveres, de vinya.

Deixem en Miquel Àngel Cuesta enfeinat, sobre la seva taula hi ha diverses obres en procés, a més de les obligacions setmanals amb les publicacions periòdiques, també hi ha el premi del concurs de cartells de la Festa Major de Calafell 2007. El nostre premi és, però, la seva imatge, ara ja la nostra imatge, una identitat de continuïtat per a l'Institut d'Estudis Penedesencs.

Joan Solé i Bordes

UNA EDICIÓ FACSIMIL POC APROFITADA, “helix” (1929-1930)

El 1976 l'escriptor vilafranquí Pere Grases, oficialment exiliat i amb passaport veneçolà però amb casa familiar a Montaspre, just a sota d'Olèrdola, va proposar a l'empresa editorial artesana barcelonina Leteradura l'edició en facsimil dels deu números d'*helix* (en la grafia de la publicació sense majúscula ni accent), la mítica revista avantguardista impresa a la vila entre 1929 i 1930 i en la qual Grases havia participat directament; la iniciativa va venir potser del fet que pocs mesos abans Leteradura havia publicat amb el mateix tractament el cèlebre número 31 de la sitgetana *L'Amic de les Arts*.⁽¹⁾ Va ser també Grases qui va fer les gestions amb Joan Ramon Masoliver —el veritable factòtum d'aquella publicació dels anys trenta nascuda al pati de lletres de la Universitat de Barcelona— qui va cedir per portar a la impremta els exemplars que en conservava, de manera que la primavera del 1977 *helix* en reproducció va ser a l'abast dels que només n'havíem sentit a parlar.

El treball de Leteradura, impecable en la reproducció, amb la mateixa mida i característiques de paper, va veure la llum sense cap mena d'acompanyament, tal com era característic en la seva col·lecció “Ready mades”, sense cap mena d'estudi o treball d'aproximació, tan sols una coberta amb la reproducció de la portada del primer número i a l'interior la relació de pseudònims.⁽²⁾ Tot i el caire gairebé mític de la publicació, a l'hora de la veritat no es va vendre gaire i el 1981 Leteradura va reclamar a Pere Grases la compra i liquidació a preu de cost del romanent de l'edició que encara tenia al magatzem,⁽³⁾ Grases es va posar en contacte amb la regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Vilafranca i aquesta va acceptar quedar-se el fons d'exemplars per a obsequiar-los.⁽⁴⁾

Viat per MAROTO

Unas líneas autobiográficas

Hay en mis venas sangre líbica. (Me entenece demasiado la dureza. La vida sin árboles. ¡Y el cielo áspero como jaique). Y noto en mí una turbadora raíz de humildad y de soberbia: ¿cristianismo, ¿islamismo?

Hay, en mis perfiles de carácter, tendencia absorbente, románica. Amor por lo claro. Y plástico de la vida. Por lo dogmático. ¿Es esto ser católico, imperialista?

Hay en mi mentalidad girones de inquietudes — críticas — rubias. Romanticismo. Germanidad. Me atraen las máquinas y creo en la Universidad laica. Mis ideas salen siempre de la cabeza con manto protestante.

Soy un contemplativo. Me repugna la acción. Sin embargo, no puedo vivir sin la acción porque siento, a la par, la indignidad de la inercia vital.

Mi tendencia, mi destino es nihilista. Y atroz. Tiendo hacia el quietismo, la autonegación y la caquexia de cuerpo y de alma. Hacia el éxtasis. Creo que soy un místico.

Pero mi ambiente industrial, mi hogar, mi orgullo — me impiden realizar hasta ahora — ¿alguna vez? — mi último postulado psíquico y constitutivo.

Soy alegre y taciturno como dos discos de gramófono dispares. Creo en el deporte pero no lo practico. En el rey de bastos, en la política y el arte hercúlicas, pero mis manos son incapaces de sostener otro peso que el de un libro. (Me entusiasmaría ser un buen soldado, en un régimen anárquico).

No soy mujeriego. Amo a una mujer desde siempre y para siempre. Como un fraile sincero amaría un culto privado de Virgen Madre.

Me resbala el mundo cortical. Yo no hago nunca las cosas que hago. Yo no he hecho *La Gaceta Literaria* ni la Exposición del Libro Catalán, ni nada. Ni siquiera, casi, mis libros hasta ahora publicados. El que más prefiero es el de «Yo, inspector de alcantarillas», que no ha tenido éxito en España. Ahí me he dejado traslucir en mí yo más aterrador y esencial...

Soy ingrato a fuerza de delicadeza, con las gentes. Mi ilusión es ser social. Pero mi querencia, la absoluta soledad. En el fondo, soy un poeta que es Consejero de Fábrica y viste mono azul de operario, y nunca escribirá versos.

E . G I M E N E Z C A B A L L E R O

Com qui diu trenta anys després d'aquell episodi, la vilafranquina Edicions Andana va presentar aquest darrer Nadal una nova edició qualificada de facsímil,⁽⁵⁾ amb el suport del Consell Comarcal de l'Alt Penedès però a cura de la Càtedra d'Art i Cultura Contemporània de la Universitat de Girona i amb quatre breus estudis preliminars, un de Joan M. Minguet Batllori, de la Universitat de Barcelona; un altre de Sònia Hernández; un tercer de M. Lluïsa Faxedas i Imma Prieto, de la Universitat de Girona; i encara una darrera aportació d'Eulàlia Iglésias Huix, de la tarragonina Rovira i Virgili. Tot i això, l'edició resta poc aprofitada i sap greu que una iniciativa com aquesta no s'hagués pogut saldar amb una anàlisi de la dimensió històrica de la publicació (tot afegint-hi la identificació dels pseudònims), aspecte sobre el qual es conserva diversa i interessant documentació.

Sap greu que l'edició no entri en el context d'una publicació que, de forma gairebé casual, va veure la llum als tallers de la vilafranquina impremta Claret al febrer del 1929, al mateix obrador on Pere Grases exercia de cap de redacció de la *Gasetta de Vilafranca* (1926-1931), fundada per Pere Mas i Perera, el qual el 1930 deixaria a Grases la direcció efectiva d'aquest quinzenal. La polidesa tipogràfica de les minerves de cal Claret que mostrava la *Gasetta...* i la proverbial bonhomia de la casa a l'hora d'afrontar la liquidació dels deutes va acabar de convèncer Joan Ramon Masoliver de l'oportunitat de publicar a Vilafranca amb l'aportació d'un duro per exemplar i per membre de la redacció.⁽⁶⁾

És prou cert que la publicació no va tenir pràcticament cap mena de ressò en la vida vilafranquina, amb l'excepció de Mn. Trens —el veritable pare espiritual de la cultura penedesenca del segle XX—, el qual els va rebre amb llamps i trons des de les pàgines de la premsa catòlica local.⁽⁷⁾ Tot i això, el treball de Minguet

Batllori desconeix o omet la projecció promoguda per *helix* del film *Un chien andalou* a la pantalla de la Societat La Principal, el dijous 12 de desembre del 1929, tot aprofitant l'avinentsa que el pare de Rodolf Llorens era el cafeter del Casal.⁽⁸⁾ Per la seva banda, Sònia Hernández a les pàgines inicials esmenta la trifulga del text d'Ernesto Giménez Caballero a la portada del número 5 que la censura primoriverista del moment no va autoritzar. L'edició del 1977 va tenir cura de reproduir la pàgina original i tot seguit la censurada, de la qual Masoliver conservava un exemplar, com que l'edició d'ara ha decidit mantenir la pàgina censurada ens apressem a publicar la veritable amb el text de Giménez Caballero, no pas per la seva importància, sinó tan sols per fer honor a la història.

Tot i que cal agrair la documentació que completa el treball de les professores Faxedas i Prieto amb la reproducció de les cartes de Grases i Masoliver a Miró, no ens sembla acceptable la seva interpretació del dibuix original de l'artista que es va inserir al costat d'un text de J. V. Foix al número 7, com a mínim deixem constància que Grases ens havia comentat sovint el caràcter fàl·lic i de burla que el grup de redactors atribuïa a la imatge mironiana i que, pel que sembla, a aquells noiets universitaris que feien possible *helix* els va suposar alguna enrabiada familiar.

Posats a aprofitar la iniciativa editorial, ens hagués agradat una referència explícita a la traducció de Mn. Trens de fragments de *Ulysses* de Joyce.⁽⁹⁾ El fet que estigui en procés la catalogació i edició de l'epistolari de Pere Grases per part de la fundació que porta el seu nom, amb seu a la seva "Quinta Vilafranca", al barri de La Castellana a Caraques, potser hauria fet possible donar a la llum i inserir en l'edició la correspondència que Grases conservava, bàsicament de Llorens, Masoliver, Antoni Amador i Pau Boada dels anys d'*helix*, una vintena de cartes a les quals en un moment de-

determinat vam tenir accés, algunes amb petits dibuixos inèdits de Pau Boada, i de les quals podem certificar un contingut notablement més iconoclasta que les pàgines de la revista d'avantguarda, motiu que determinava les reticències de Pere Grases a deixar-nos-les incloure en alguna publicació.

NOTES

- (1) La redacció d'*helix* havia acollit amb eufòric sarcasme la publicació del número avantguardista: *L'Amic de les Arts* ha esgotat el seu número estrident. Veiem bons pares de família portant —el diumenge— un tortell i *L'Amic* per a riure una estoneta a casa, bo i prenent cafè. Som tan vius a casa que ja en tornem! (*helix* núm. 4. pàg. 7).
- (2) Tornem a recordar-los tota vegada que ara sembla que ja no són a l'abast: Agustí Carreras = Pere Grases, Segura = Pere Grases, Antoni Gantenys = Antoni Amador, A. Gual = Antoni Amador, Pere Viles = Rodolf Llorens, Antoni Permanyer = Rodolf Llorens, C.M.C. = Carles Ma. Claveria, RAMÓN = Ramon Gómez de la Serna, Ramon Ibarra = Joan Ramon Masoliver, M.M. = Joan Ramon Masoliver, M. = Joan Ramon Masoliver, J.R.M. = Joan Ramon Masoliver, sense signatura = Joan Ramon Masoliver.
- (3) Potser ja anava curta d'armilla, recordem que l'empresa se'n va anar en orris després d'haver fet possible l'edició de la versió catalana de Joaquim Mallafré de l'*Ulysses* de James Joyce.
- (4) L'Ajuntament va fer imprimir una carpeta de paper verjurat per inserir-hi l'edició al seu interior i el nom i anagrama de la institució municipal al davant i al darrere; hi va incloure també l'acompanyament d'una breu nota interior —de la qual va ser autor qui això signa— sobre la significació d'*helix* en la història de la cultura vilafranquina del segle XX.
- (5) En sentit estricte no es tracta d'un facsímil perquè no respecta ni la mida de l'original, ara engrandida, ni el tipus de paper.
- (6) L'anècdota, l'havíem sentit explicar sovint a Pere Grases, el qual també recordava que del darrer número va quedar un deute que no es va saldar mai.
- (7) El 2 de març de 1929 es publicava al setmanari vilafranquí *Acció* la nota "Del Camí. Hèlix", signada amb el pseudònim "Noia del Gurri", que ha de correspondre a Mn. Trens. Més dur va ser l'article "Diatriba", publicat a *Acció* una setmana més tard, el 9 de març, signat "Ònix", que creiem que correspon d'autoria a Mn. Lluís Urpí. Per la seva banda, el quinzenal *Gasetta de Vilafranca* els va rebre amb els braços oberts en la nota publicada el 28 de febrer d'aquell mateix any i també en el comentari de l'1 de maig, ambdós es poden atribuir a Pere Mas i Perera. Sobre alguns d'aquests aspectes podeu veure: Francesc Foguet i Boreu, "Hèlix, una avantguarda sense teatre" a *Quaderns de Vallençana* núm. 1 (juny 2003), pàgs. 36 i 37.
- (8) Joan Solé i Bordes, *La Principal. Llibre del centenari. 1904-2004*, pàg. 82.
- (9) Al número 9, pàgs. 6 i 7, signat M. R., cal suposar que va ser una iniciativa de reconciliació entre Manuel Trens i aquells joves deixebles que anaven per mal camí, és a dir, Pere Grases i Rodolf Llorens. Sobre aquesta traducció, podeu veure Joan Solé i Bordes, "Helix: la primera traducció de l'*Ulysses* de Joyce" a *La Voz del Penedès*, Vilafranca 1977; també Teresa Iribarren, "James Joyce a Catalunya (1921-1936)" a *Els Marges* núm. 72. Barcelona 2004.